Arabistancı Nusayriler: Arap Alevilerde Göçmen İşçilik ve Toplumsal Cinsiyet

Doktorant (Doktora Adayı) Dicle Paşa
diclepasa93@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:
15 Ocak 2026

İndirilme Tarihi:
08.11.2026

Önerilen Atıf: Paşa, Dicle (2026). Arabistancı Nusayriler: Arap Alevilerde Göçmen İşçilik ve Toplumsal Cinsiyet. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.us54a (Erişim Tarihi: 08.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Bu madde, Antakya'dan Suudi Arabistan'a çalışmak için göç eden Arap Alevi (Nusayri) erkeklerin ve geride kalan ailelerin deneyimlerini, toplumsal süreçleri ve sonuçları özdüşünümsel bir yöntemle ele almaktadır. Çalışmanın temel tartışması, bu göç hareketinin hem göç eden erkekler hem de geride kalan kadınlar için "marjinalleştirici" deneyimleri doğrultusunda şekillenmektedir. “Almancı Türkler” kavramından esinlenilerek bu grup için "Arabistancı Nusayriler-Arap Aleviler" kavramı önerilmektedir. Göç eden erkekler, Suudi Arabistan'daki egemen Sünni İslam kültürünün-inancının-kimliğinin ve sınırlarının baskısı altında kendi inançlarının-kimliklerinin aşındığını hisseder. Bununla beraber, “gurbetçi erkekler” "eve ekmek getiren" patriyarkal erkeklik rolünün baskısıyla ve erkeklik krizleriyle yüzleşmektedir. "Geride kalanlar" olarak tanımlanan kadınlar –ve çocuklar- ise bakım emeği, duygusal emek, geçimlik emek ve ev içi emek, gibi güvencesiz, mesaisi bitmeyen ve karşılıksız işlerin sorumluluğunu üstlenmektedir. Aynı zamanda kadınlar toplumda geride kalan olarak ya da erkeklerle birlikte göç etmeleri halinde cinsiyetçi, inanç ve kimlik temelli ayrımcılıklara maruz kalmaktadır. Bu durumlar, göç-erkekliklerin ve kadınlıkların normatif inşası kesişiminde, toplumsal cinsiyet rollerini yeniden şekillendirir ve her iki taraf için de farklı ayrımcılıklar, inanç ve kimlik aşındırmaları ve sosyal izolasyon biçimleri üretir.

Anahtar Kelimeler: Arabistancı Nusayriler-arap Aleviler, Arap Alevi Kadın, Arap Alevilik, Erkeklik, Nusayrilik, Toplumsal Cinsiyet

Giriş

“Arabistancı Nusayriler/Arap Aleviler” kavramını ilk olarak (Paşa, 2023), yaşadığım bölgenin sosyolojik-ekonomik yapısını göz önünde bulundurarak yazdım. Bu kavramı yazmamdaki temel motivasyon da aslında özdüşünümsel [1] olarak hayatıma, akrabalarımın ve çocukluk arkadaşlarımın hayatlarına baktığımda, her evden en az bir erkeğin Suudi Arabistan’a çalışmak için gittiğini görmemdi. Dolayısıyla, kendimden başlayarak, Samandağ’da yaşadığımız evin

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

bulunduğu caddedeki insanların deneyimlerini gözlemledim, diğer caddelere de yayılmaya başladı bu gözlem ve deneyimler ortaklaştı. Çocukluk anılarıma bir yolculuk, yani babamın annemle nişanlılık dönemlerinden itibaren, yaklaşık otuz yılını Suudi Arabistan'da geçirmesiyle şahit olduğum anlatılara ve süreçlere bir yolculuk yaptım. Çünkü annem ve kardeşlerimle beraber, dayımın çocukları ve teyzemle beraber, amcamın çocukları ve sınıf arkadaşlarımla beraber, daha nice tanıdığım insanla ortak yanımız birer "geride kalan" olmamızdı. Buradan yola çıkarak Arap Aleviler'in Suudi Arabistan'a iş için göç etme hikâyelerini, bir zamanlar Almanya'ya göç edip "Almancı Türkler" (Korkmaz, 2021; Suavi, 2019) adını alan insanların hikâyelerine benzettim. Sonra da bu tanıma atıfla "Arabistancı Nusayriler/Arap Aleviler" (*Saudi Nusayris-Arab Alevis*) kavramını geliştirdim (Paşa, 2023: 278).

Arabistancı Nusayriler/Arap Aleviler'in hikâyeleri, sadece Suudi Arabistan'a göçmen işçi olarak gidip para kazanmaya çalışan insanların hikâyelerinden oluşmuyor. Sosyolojik anlamda ve inanç bağlamında bir "ötekileştirilme", "Alevi" kimliğinden dolayı baskı görme, toplumsal erkeklikleri ve kadınlıkları yeniden inşa etme gibi pek çok durumu ve süreci kapsayan hikâyeler var. Benim temel motivasyonum, bebekliğimden itibaren bu hikâyeye "aşina olmakla" bu hikâyelerden başkalarını haberdar edebilmek arasında inşa edildi. Babam, bir "gurbetçi" olarak Suudi Arabistan'da yaşamaya başlayınca, ben de bunun anlamını çözümlemeye başlayınca, oradaki kendisine benzer insanların deneyimleri üzerine düşünme imkânım oldu. Bu benim düşün sürecim için "olumlu" bir şeyi ifade eder mi, bilmiyorum. Çünkü benim "neredeyse babasız" geçen çocukluğum, aslında babamın ve kendisine benzer deneyime sahip pek çok insanın "ömrünün bir kısmının gurbette geçmesi" anlamına geliyordu.

Tüm bunlardan yola çıkarak söyleyebilirim ki Suudi Arabistan'da baskın inancın Sünni İslam'a dayalı olması, "kefalet sistemi" ile tabiri caizse giden gurbetçilerin her şeyini hiç tanımadıkları bir kefile teslim etmeleri, Cuma

günleri işyerlerinin kapatılması zorunluluğu, sokakta "ahlak polisi" tarafından alıkonulup zorla namaza-"Cumaya" götürülme, kocasına eşlik eden kadının çarşaf giyme zorunluluğu gibi deneyimler bu insanların kendi inancına-kimliğine "yabancı" süreçleri deneyimlemesi anlamına geliyor. Annemin kuzenleri, benim kuzenlerim yani iki neslin de şahit olduğu çok fazla insanın deneyimi bu yönde. Bu toplumsal gözlem, katıldığım her ortamdaki insanları dinlememle pekiştirildi. Dolayısıyla, bu yazıda "akademik" bir anlatıdan çok, biraz bu deneyimlerden bahsedeceğim. Yine de "akademik" birkaç kavramdan yararlanacağım için bu kavramlara biraz değinmek, yerinde olacaktır.

İlk olarak toplumsal cinsiyet rollerinden kısaca bahsetmem gerekirse, erkeğin "eve ekmek getiren-para kazanan-aile reisi" rolleri toplumsal bir klişedir. Aynı biçimde kadınlardan beklenen ailede "dişi kuş olma" görevi, kadının ev işlerini, bakım işlerini sürdürmesi, gibi cinsiyetlendirilmiş roller de klişedir. Arap Alevi erkekler için Suudi Arabistan'a gidip "ekmeğini kazanan" olma, kadınların ise geride kalıp bakım işlerini, ailedeki temel işleri sürdürmesi gibi rolleri, bu klişelerden beslenmektedir. Suudi Arabistan'a göç etmeyi bir "erkeklik görevi" olarak kabul eden erkekler için de geride kalıp yıllarını yalnız geçiren ve bakım emeği gibi "ücretsiz ve mesaisi bitmeyen" işleri yürüten kadınlar için de bu süreçler oldukça çetrefillidir. Bu çetrefilli durumlar, Robert William Connell'ın "marjinallik" kategorisiyle değerlendirilecek kadınlıklar ve erkeklikler çerçevesinde tartışmaya açılacaktır (Connell, 2017: 13-16, 251-275, 353). Bu kavram, göçmen işçilik ve Arap Alevilik kesişiminde "öteki" olmayı deneyimleyen erkeklikler ve "geride kalan" olmayı deneyimleyen Arap Alevi kadınlıklar için kullanılacaktır. Suudi Arabistan'a göç eden işçilerin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır.

Suudi Arabistan'a Göç Edenler, Gurbetçiler: Arap Alevi Toplumsal Erkekliğinin Göçmen İşçiliği Bağlamında İnşası

Suudi Arabistan'a göç eden erkekler, genellikle para

kazanmak, dönüp aile kurmak, kurdukları aileye bakmak gibi amaçlarla toplumsal erkeklik beklentilerini karşılayarak göç eder. Arap Alevi toplumunda miras-mülkiyet ilişkilerinin çekirdeği olma, dini bilginin taşıyıcısı ve ibadet ritüellerinin "temsilcisi" rollerine sahip erkekler, toplumda hegemonik erkekliğin timsali olarak değerlendirilebilirler. Patriyarkal sistemle iş birliği içinde performe edilen Arap Alevi erkeklik biçimleri, toplumsal norm anlamında "hegemonik-işbirlikçi" erkekliğe tekabül eder. Suudi Arabistan'a göç eden bu erkekler, "yabancı olma", "öteki olma", "Arap Alevi olma" gibi roller çerçevesinde, bazı sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunlar çerçevesinde, hegemonik erkekliğin bozuma uğradığı söylenebilir. Suudi Arabistan'da sınıfsal, dinsel-mezhepsel, yaş hiyerarşisini içeren baskılarla karşılaşan bu erkeklikler "marjinal erkeklik" hallerini deneyimler.

Göç edilen bölgeye adaptasyon süreçleri, "farklı" erkeklik biçimleri ve patriyarkal toplumsal normlar, erkekler üzerinde baskıcı ve kırılgan etkilere sebep olabilmektedir. Bu durumları, Mehmet Bozok erkeklerin "altüst edici bağlamlar"la karşılaşması sonucu iktidar, saygınlık ve statü kaybı yaşamalarıyla ortaya çıkan bir "erkeklik krizi" olarak tanımlamaktadır (2019: 178-180). Erkeklik krizleri, erkeklerin patriyarkayla ilişkilerinin sarsılması ya da sekteye uğraması sonucu oluşan hayal kırıklıklarıdır.

Suudi Arabistan'a göç eden erkeklerin kendilerini, göç edilen bölgedeki erkeklerin uyguladığı hegomanya sonucu "kadınların konumundaymış gibi" hissetmeleri, cinsiyetçi sorgulama biçimlerini, ayrımcılıkları ve normatif ilişkileri keskinleştirebilmektedir. Cinsiyetçi biçimde kadınların rolleri olarak görülen ahlaki, duygusal ve bakım emeğini kapsayan işlerin de kavramsal olarak daha geniş anlamları vardır. Bazı Avrupa ülkelerine göç eden erkeklerin de bahçıvanlık, merdivenleri temizleme, süpürme gibi görevleri, "*reproductive labor*" olarak görülmektedir (Gallo and Scrinzi, 2019: 2-3). Erkekler, göçmen işçilik bağlamında "*reproductive labor*" olarak tanımlanan rolleri-işleri gerçekleştirirken, "kadınsılaştıklarını" hisseder ve bu

durumu bir “aşağılanma” olarak görebilir. İçsel çatışmalar böylelikle erkeklerin statü, saygınlık ve özgüven kaybı yaşayarak patriyarkal normlardan farklı bir biçimde etkilenmelerine sebep olmaktadır ve kadınlara karşı ayrımcı-cinsiyetçi statüler-hisler pekiştirilmektedir.

Nusayri/Arap Alevi erkekler, Suudi Arabistan’a genellikle “mesleki yetkinlik kazanmak”, meslek sahibiyse iş bulmak ve çalışmak gibi amaçlarla göç etmektedir. Bu erkekler, Arap Alevi toplumunda “ailenin kurucusu” olarak kabul edilirler. “Evi geçindiren”, para kazanan kişi olma toplumsal beklentisiyle göç etmektedirler. Bekâr erkekler genellikle, evlenmeden önce para biriktirmek, meslek edinmek ve döndüğünde evlenmek üzere gittikleri Suudi Arabistan’da “kefalet sistemi” aracılığıyla çalışabilmektedir. Suudi Arabistan’ın yerlileri tarafından sürdürülen kefillik, bir tür meslek konumundadır. Kefiller, belirli bir para karşılığında göçmen işçilerin Suudi Arabistan’da kalmalarını sağlamaktadır. Göçmen işçilerin pasaportlarını alma yetkisine sahip bu kişiler, göçmen işçiler üzerinde yaptırım gücüne sahiptir.[2] Bu güçle, kefiller sahip oldukları konumu bir sömürü aracına dönüştürebilmektedir. Bu durum, işçilerin pasaportlarını teslim etmemek, onlardan “haksız kazanç” olarak yüklü meblağlarda para talep etmek, onların giriş-çıkış işlemlerini geciktirmek ya da tekrar ülkeye giriş süreçlerini zorlaştırmak gibi süreçlerle devam ettirilebilmektedir.

Göçmen işçiler üzerinde baskı ve şiddet üreten bu kefiller, Connell’ın “tutucu erkeklikler” ve “suç ortağı erkeklikler” kategorileriyle tanımlanabilir (2017: 169). Bu suç ortağı kefiller, Arap Alevi göçmen erkeklikleri marjinalleştirir. Suudi Arabistan’da koşullar marjinal erkekler için Türkiye’den daha “katı” sistemlerle işleyebilmektedir ve keskinleşebilmektedir. Suudi Arabistan’daki kurumların işleyişi, adalet sistemi, iş ve gündelik hayat koşulları, “hegemonik erkeklik” (Connell, 2017: 267-275) ve işbirlikçi erkekliğin iktidarları, sınıfsal, sosyal ve ekonomik ayrımcılıklar-baskılar, marjinal erkeklik deneyimini keskinleştirebilen örnekler olarak değerlendirilebilir.

Örneğin, Arap Aleviler için "camide namaz kılmak" bir ibadet biçimi değildir. Suudi Arabistan'da ise namaz vakitlerinde camide namaz kılma ve özellikle esnaf olan işçiler için dükkânları kapatma gibi "zorunlu" durumlar söz konusudur. Sosyal alanlar ve alkol kullanımı gibi tercihler ya da bir kadınla görüşmek gibi durumlar ahlak polisleri tarafından denetlenebilmektedir, alkol kullanmak gibi tercihlerin cezai yaptırımları oldukça katıdır. Bu gibi durumlar, göç eden erkeklerin yalnızlaşmasına ve Arap Alevilik kimliğinin aşınmasına sebep olabilmektedir. Yanı sıra, bu erkekler "parçalı" gruplar halinde ya da kendi ülkelerinden olan insanlarla sosyalleşmeye itilmektedir. Bu durum yabancılaşma yaratmaktadır.

Toplumsal erkeklikler genellikle "duyguları bastırma-gizleme" ile uyumlu bir biçimde inşa edilir. Kendilerine "tanıdık olan"dan uzaklaşıp "gurbetçi" olmayı deneyimleyen, ailelerini-sevdiklerini geride bırakmak ve yalnız yaşamak zorunda kalan erkekler için de bu durum söz konusudur. Erkeklerin üzülmesinin "toplumsal olarak yasaklandığı" bir patriyarkal sistem içinde, "erkekler ağlamaz", "karı gibi sırıtmaz [ya da kırıtmaz]". Erkekler üzerinde baskı yaratan bu gibi cinsiyetçi algılar ve yargılar sadece kadınları aşağılamakla kalmaz, aynı zamanda erkekleri kendi duygularına yabancılaştırır ve erkeklik krizlerine yol açar. Göç eden erkekler, bu yargılar ve algılar sebebiyle duygularını gizlemekte-bastırabilmektedir. Özellikle geride kalan akrabalara-ailelere duyulan özlem, çocuklara ve eşe karşı hissedilen yoğun sevgi, yalnızlık ve bunalım, sosyalleşme ihtiyacı gibi duygular bastırılabilmektedir. Bu gibi duyguların belirtilmesi, "iktidar kaybı" olarak farz edilebilmektedir. Özellikle erkeklerin "ailenin direği-reisi" olması gibi toplumsal rolleri, yurtdışına gittiklerinde geride kalan aile açısından sekteye uğrayabildiğinden, erkeklik krizleri yaşanmakta, erkekler bunu "otorite kaybı" olarak deneyimleyebilmektedir.

Suudi Arabistan'a göç eden erkekler, genellikle "yalnız" gitmektedir. Bu sebeple, aslında aile içinde cinsiyetçi biçimde kadınlara ve kız çocuklarına atfedilen görevlerin

sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalmaktadırlar. Bulaşık yıkamak, yemek ve temizlik yapmak gibi sorumluluklar, aslında bir cinsiyete tabi olmasa da toplumsal inşalar sebebiyle erkeklik krizlerine yol açan diğer unsurlardan bazılarıdır. Bu gibi durumlarda genellikle marjinalleşen erkeklik örnekleri karşımıza çıkar. Bunun aksi olan bazı hegemonik erkeklik örneklerinde ise bu gibi sorumluluklardan kaçan ve bunları kadınların "zorunlu görevi" olarak görebilen, cinsellik gibi performanslarından vazgeçmek istemeyen erkekler genellikle Suudi Arabistan'da "ikinci ailesini" kurmaktadır. Buna rağmen, geride kalan kadınların ekonomik ve sosyolojik olarak erkeğin hegemonyası altında kalması beklenmektedir. "Geride kalan" aile fertleri paranın gönderilmesi, miras meselesi gibi durumlar sebebiyle "erkektir yapar" toplumsal algısına mecbur kılınır. Kadınların, yurtdışındaki eşleri tarafından aldatılsalar bile bu durumu kabullenmeleri, boşanmamaları ve "namuslarını korumaları" beklentisi yaygındır. Tam tersi durumlarda, kadınların yurtdışındaki kocasını aldatması gibi örnekler daha az olsa da bu gibi durumlarda, kadınlara "toplumsal yaptırımlar" uygulanabilmektedir. Kadının toplumda teşhir edilmesi, yalnızlaştırılması gibi örnekler söz konusu olabilmektedir. "Namus yükü" toplumsal olarak kadınların bedenini kontrol etme aracı olarak kullanılmaktadır. Yani, aldatan erkek için kadın üzerinde hegemonik erkekliğin rıza inşası yaptırımları söz konusuyken, erkekler için aynı durumlar söz konusu değildir.

Suudi Arabistan'a göç ederken eşlerini ve-ya çocuklarını da yanında götürebilen erkekler için pek çok başka zor aşama bulunmaktadır. Suudi Arabistan'da Türkiye'deki eğitim sistemiyle uyumlu birkaç "Türk Okulu" sadece belirli bölgelerde bulunmaktadır. Çocukların eğitime devam edebilmesi için, erkeklerin çalışabileceği bölgeler bu sebeple sınırlıdır. Kadın eşler için de kamusal alanda "çarşafa girme zorunluluğu" söz konusudur. Yanı sıra, kefillerle yürütülen ilişkiler, vize işlemleri, aile için "geniş bir ev" gibi talepler, maddi yükün artması gibi süreçler zorluklar yaratabilmektedir.

Bu bölümün sonu için, 2011 yılında Suriye'de patlak veren savaşın ve-ya 2024-2025 yılı içinde bu savaşın seyrinin büyük ölçüde değişmesi ve Arap Alevilere-Nusayrilere- dönük nefret-kıyım-tecavüz-kaçırılma gibi suçların artması gibi durumların göçü azalttığı söylenebilir. Arap Alevi gençlerin meslek edinmek için üniversite okumayı tercih etmeleri, modernleşmenin etkileri, Arapça'nın Türkiye modernleşmesi ile asimilasyonu ve gençlerin eskisi kadar Arapça konuşamaması gibi durumlar da göçü azaltan sebeplerden bazılarıdır. Arap Alevilik 'in Suudi Arabistan'da "etno-dinsel azınlık" olarak kabul edilmesi, hegemonik baskın toplumsal yapının farklılıklar yaratması gibi süreçler de göç eden erkeklerin şiddet biçimleriyle yüzleşmesi gibi durumlar söz konusudur. Marjinal erkeklik çatısı altında değerlendirilebilecek "Arabistancı Arap Aleviler-Nusayriler" hem Suudi Arabistan'da yaşadıkları toplumun hem de kendi toplumlarının beklentilerinin etkisiyle baskı altında hissedebilmektedir. Hetero-Patriyarkal normlar ve roller, kültürel farklar, erkeği baskılayabilmekte, erkek de bu rollerle zaman zaman iş birliği yaparak kadını baskılayabilmektedir. Suudi Arabistan'da göçmen işçi olarak yaşamını sürdüren erkeğin "gurbetçi" olarak yaşadığı duygusal-sosyal mevcuttur. "Geride kalan kadınlar" için de toplumsal-ekonomik-duygusal baskılar ve zorluklar söz konusu olabilmektedir. Bu durumlar, "göç bağlamında toplumsal kadınlıklar" ekseninde yorumlanmaya çalışılacaktır.

Geride Kalanlar, Duygusal Emekçiler-Ücretsiz, Mesaisiz, Güvencesiz Bakım ve Ev İşçileri: Arap Alevi Toplumsal Kadınlıkların İnşası

Antakya'dan Suudi Arabistan'a Nusayri-Arap Alevi erkeklerin işçi göçü süreçlerinden, kadınlık kategorileri de farklı biçimlerde etkilenebilmektedir. Arap Aleviler, inanç bağlamında "kapalı cemaat örgütlenmesine" sahip bir toplumsal grup olduklarından; toplumda grup-inanç dışından evlilik kabul görmemektedir. Bu durum, Arap Alevi olan insanların, Arap Alevi eşleri olması "gerekliliğini toplumsal olarak inşa edebilmektedir. Yanı sıra, akraba evlilikleri,

görücü usulü evlilikler ve çocuk evlilikleri gibi toplumsal beklentiler -yeni nesillerde eskisi kadar olmasa da- söz konusu olabilmektedir (Paşa, 2019). Arap Alevi erkeklerin göçmen işçi olması, Arap Alevi olarak evleneceği kadının kendi tanıdıklarından, akrabalarından, çevresinden olmasına özellikle dikkat edilmesi durumuna etki etmektedir. Ataerkil gelenekler, asimilasyon endişesi ve toplumsal algı gibi durumlar görücü usulü, çocuk yaşlarda ve akrabalardan "seçilen" kadını "kontrol edilebilir" olarak tanımlayabilmektedir. Bu durum, Arapça'da akrabalardan veya küçük yaşta "seçilerek" evlendirilen "geride kalan" kadınları-kız çocuklarını "eline göre yetiştirme-büyütme" amaçlarıyla Deniz Kandiyoti'nin de genel olarak bu durumu tanımladığı biçimde (2012) "ataerkil pazarlığa" giren kaynanalar, ataerkil toplumsal normlar ve erkeklikler tarafından denetlenebilir kılmaktadır.

Bu gibi denetleme mekanizmaları ve aile kurumunun araçsallaştırılmasıyla geride kalan kadınların "namusu-bedeni" de kontrol altına alınmaktadır. Bu kişiler, ailede "yardımcı" konumunda, kaynanaya-kayınbabaya, çocuklara bakan, varsa tarla işlerini de yürütebilen, mesaisiz ve güvencesiz bakım emekçileri olarak tanımlanabilir. Ayrıca akraba evlilikleri, Arap Alevilik inancının ve kimliğinin "dışarıya açılmaması"nın da bir yöntemi olarak görülebilmektedir. Yanı sıra, mirasın aile içinde kalması-bölünmemesi gibi amaçlarla da bu evlilik biçimleri tercih edilebilmektedir. Bu süreçlerin hepsi "geride kalan kadınlıkları" marjinalleştirmektedir. Kadınlar ev içi ve duygusal işleri, hasta-çocuk-yaşlı bakım işlerini ya da tarla işleri gibi geçimlik emek biçimlerini sürdürürken eve ve dolayısıyla göç eden erkeğin ekonomik kazancına bağımlı kılınabilmektedir. Bunun sonucunda boşanmayı engelleme, kadının çocuklarına -boşanıp- bağımsız olarak bakabilme imkânını ortadan kaldırma, kadının cinselliğinin kontrolü gibi mekanizmalar söz konusu olmaktadır.

Çoğunlukla "geride kalan" kadınlar, toplumsal patriarkal baskılar sebebiyle kendi "otokontrol" süreçlerini de yaratabilmektedir. Toplumsal baskı ve kontrollerle beraber,

otokontrol mekanizmaları kadınların sosyal alanlardaki kılık kıyafetinin "denetimi", düğünler, festivaller gibi sosyal etkinliklerde normatif kısıtlılıkları, sosyalleşme alanlarında kısıtlamalar gibi durumları beraberinde getirmektedir. Toplumsal cinsiyetçi "fedakâr kadın" rolü ile kadınlar duygusal baskı altında da kalabilmektedir. Örneğin, kocası Suudi Arabistan'a göç eden kadınlar, düğünlere giderken "aşırı süslenmeme", "etek boyuna dikkat etme", "dedikoduların hedefi olmamak" için sahneye 'yeteri kadar' inme ve sahnede 'usturuplu davranma' gibi normatif kontrol mekanizmalarıyla bastırılabilmektedir.

Toplumsal normatif baskılara uygun "fedakâr kadın" imgesini benimsemeyen-bu kuralların dışına çıkan kadınlıklar, genellikle toplumsal izolasyona, etiketlenmelere, farklı şiddet biçimlerine maruz kalabilmektedir. Yanı sıra, görücü usulü ya da akraba evlilikleri gibi kontrol edici mekanizmalar, kadınların evlilik içinde bedenlerinin daha denetlenebilir farz edilmesi anlayışını pekiştirmektedir. Erkekler eşlerini aldatsalar bile, kadınlar cinselliklerini-arzularını baskılayan taraf olmaktadır. Kadınların "erkekler gibi" eşlerini aldatması gibi durumlarda, videolarla sosyal medya teşhirleri, toplumsal teşhir ile yalnızlaştırmaları, çocuklarından uzaklaştırılmaları söz konusudur. Heteronormatif evlilik ve cinsellik sürdürülmektedir. "Namusun taşıyıcısı" rolü, kadınlıklara yüklenen bir normatif rol olarak kabul edilir. Erkekler için benzer anlamlar ve roller ortaya çıkmamaktadır. Kadınların göçmen işçi kocaları tarafından aldatılmaları, ataerkil cinsiyetçi roller çerçevesinde bu durumu "kabul etmeleri" "kaderlerine razı gelmeleri" ya da buna "boyun eğlemeleri" algısıyla sonuçlanabilmektedir. Marjinal kadınlıklar "sessizleştirilebilir" olarak inşa edilirken; toplumda bu tarz ataerkil normlara karşı çıkan kadınlıklar da erkeklikler de söz konusu olabilmektedir.

Bu toplumsal rollerle beraber, marjinal kadınlıklardan beklenen roller çeşitlenmeye devam etmektedir. Evli göçmen işçilerin "eşi" olarak "geride kalan" kadınlar, çekirdek aile içinde "ailenin direği-reisi" olma görevlerini üstlenmek

zorunda kalabilmektedir. Çocuklar tek ebeveyn ile yetiştirilmektedir. “Baba yerini alan” kadınlar, çocukların bakımlarını, ihtiyaçlarını ve giderlerini karşılamayı, ev içi ve dışının finansal yönetimini ve buna benzer rolleri sürdürmektedir. Bu durumlarla zaman zaman otorite sahibi olabilmektedirler. Bu duygusal ve fiziksel emek süreçleriyle üretilen bir otorite olsa da “kadın gibi kadınlıklar” tanımı geri planda kalmakta, güçlü ve ayakta durabilen, aileyi yönetebilen kadınlıklar “erkek gibi kadın” söylemiyle inşa edilebilmektedir. Kadınların “dışarıda” çalışması çok rastlanan bir durum olmasa da çalışılması halinde bu durum da bir “gereklilik” olarak değerlendirilebilmektedir. Toplumda bu, ayrı bir çalışma-iş-kazanç değil; aileye, erkek işçiye “katkı” olarak kabullenilebilmektedir.

Erkeklerle birlikte Suudi Arabistan’a göç eden kadınlar ise erkeklerle benzer sorunları yaşamaktadır. Suudi Arabistan’da pek çok bölgedeki patriarkal roller sürdürülmektedir, yalnızca bu durum Sünni İslam kesişiminde Arap Alevi kadınlar için daha katı kurallarla deneyimlenebilmektedir. Patriarkal örüntülerin toplumsal olarak daha katı kurallarla belirlendiği Suudi Arabistan’da karşılaşılan baskılar ve zorluklar benzer olsa da kadınlıklar toplumsal baskılara daha çok maruz kalmaktadır, yorumu yapılabilir. Suudi Arabistan’da zorla “örtünme”-“çarşafa girme”, “Arabistancı Nusayri-Arap Alevi” kadınlar için eşitsizlikler ve yabancılaşma yaratabilmekte, kadınların sosyalleşme ve “yanlarında bir erkek olmadan” hareket etme alanları daraltılmaktadır. “Namusu koruma”, alkol kullanma, yakın zamana kadar “araba kullanma” gibi konularda “suç işleme”nin yaptırımı, erkeklere nazaran kadınlar için çok daha ağır olmaktadır. Suudi Arabistan’da kadınlar daha çok ev içi emek, bakım emeği ve duygusal yüklerden sorumlu tutulmaktadır. Çocukların okulu, bakımı, ihtiyaçları, Suudi Arabistan’daki yerli kefillerle karşılaşılan zorluklar gibi konular, kadınlar için de geçerliliğini korumaktadır.

Sonuç

Bu metinde özdüşünümsel yöntem takip edilerek,

Antakya'dan Suudi Arabistan'a göç eden erkeklikler ve bunun toplumsal sonuçları tartışılmıştır. Yanı sıra, göçmen işçilerin aileleri, anneleri, çocukları bağlamında "geride kalanlar" tanımı ile bu kişilerin yaşadıkları süreçler yorumlanmıştır. Bu yorumların neticesinde, Arap Aleviler, göçmen işçilik bağlamında değerlendirilmiştir. Arap Aleviler 'in (Nusayrilerin) Antakya'dan Suudi Arabistan'a göç etmesi ve deneyimleri, "Almancı Türkler" (Korkmaz, 2021; Suavi, 2019) betimlemesinden esinlenilerek "Arabistancı Nusayriler-Arap Aleviler" tanımını ortaya çıkarmıştır.

Bu tanımlar doğrultusunda ve göç kesişiminde, erkekliklerin ve kadınlıkların toplumsal cinsiyet rolleri yorumlanmıştır. "Arabistancı Nusayriler-Arap Aleviler" Suudi Arabistan'a göçmen işçi olarak göç ettiklerinde, toplumsal erkeklikler ve kadınlıklar, "marjinalleştirici" durumları, etiketlenmeleri ve sosyal izolasyonları deneyimlemişlerdir. Suudi Arabistan'daki Sünni İslam egemenliğine dayalı Arap Alevi inancını ve kimliğini aşındırıcı mefhumlar ortaya çıkabilmektedir. Marjinal erkeklikler ve kadınlıklar tanımından yola çıkarak, bu toplumsal mefhumların deneyimlenme sebepleri, süreçleri ve sonuçları tartışılmıştır. Marjinaller erkeklikler de kadınlıklar da bazı ayrımcılıklara, baskılara maruz kalabilmiştir. Erkeklerin "eve ekmek getiren" "para kazanan" olma gibi toplumsal cinsiyetçi rollerle yüzleşmesi, Sünni İslam'ın inanç-kültür baskısı gibi durumlar söz konusudur. Benzer cinsiyetçi normlarla, kadınların "geride kalan" olarak bakım emeği-duygusal ve ev içi emek gibi güvencesiz ve mesaisiz işleri sürdürmesi ve inanç-kültür-kimlik ayrımcılıkları deneyimlemesi marjinalleştirici örnekler olarak gösterilebilir.

Sonnotlar

[1] "Hem gözlemleyen hem de gözlemlenen olma hali, etnografik çalışmayı karmaşıklaştırır ve araştırmacının empati ile eleştirel mesafe, aidiyet ile analitik sorgulama arasında sürekli bir müzakere yürütmesini zorunlu kılar. Bu noktada refleksivite, yalnızca bir yöntemsel gereklilik değil; aynı zamanda araştırma sürecine yön veren etik ve duygusal

bir pusula haline gelir." (Coşan Eke, 2025).

[2] "Kefalet Sistemi, Suudi Arabistan hükümetinin, ülkedeki göçmen işçileri, kontrol altında tutmak için geliştirdiği, uluslararası göçmen politikalarına aykırı olmamasına rağmen, yürürlükte pek çok farklılığın bulunduğu ve otoriteler tarafından çokça eleştirilen yasal sistemin adıdır." (Doğandor, 2019: 79).

Kaynakça & İleri Okumalar

Bozok, Mehmet. 2019. “Göç Sonucu Yaşanan Erkeklik Krizlerinin Bir Yüzü Olarak Erkekliğin Kaybı.” *Journal of Economy Culture and Society* 60: 171-185.

Connell, R. W. (Robert William). 2017. *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. Çeviren Cem Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Coşan Eke, Deniz. 2025. “Alevilik Çalışmalarında Öz-Düşünümsellik.” *Alevi Ansiklopedisi*.

Doğandor, Emre. 2019. *Suudi Arabistan’da Göçmen ve Yerli İşgücü Nüfuslar Arasındaki Gelir Eşitsizliği*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.

Gallo, Ester, and Francesca Scrinzi. 2019. “Migrant Masculinities In-between Private and Public Spaces of Reproductive Labour: Asian Porters in Rome.” *Gender, Place & Culture* 26 (11): 1632-1653.

Kandiyoti, Deniz. 2012. “Ataerkiyle Pazarlık.” İçinde *Sosyalist Feminist Proje: Teori ve Politikanın Günümüz Okuması*, Cilt 1, editör Nancy Holmstrom, çeviren Özge Kelekçi. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Korkmaz, Mehmet Akif. 2021. *Almanya Türkleri*. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.

Paşa, Dicle. 2019. *Arap Alevi Kadınlar Üzerinde Dinin Etkisi ve Ataerkilliğin Yeniden İnşası*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü.

Paşa, Dicle. 2023. “Social Masculinities and Femininities in the Context of Migrant Labor: Nusayris’ (Arab Alevis’) Migration from Antakya to Saudi Arabia.” *Social, Human and Administrative Science*: 277.

Suavi, Ahmet. 2019. “Almancı Nedir? Deutschtürke Kavramı ve Çifte Aidiyet(sizlik).” *İndigo Dergisi*.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi’nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir